Kur´ân´da varlıkların dili

“Kur’ân’da, diğer meyveler yanında üzüm ve hurmadan ismen bahsedilmesinin ne gibi hikmetleri vardır?”

Kur’ân varlıklardan, varlıkların zâtları ve mahâretleri için bahsetmez, yani varlıkların mânâ-yı isimleri için bahsetmez, varlıkların tevhid inancına olan delâletleri için, Allah’ın azametini, kudretini, ilmini, irâdesini, merhametini, şefkatini göstermek ve ispat etmek için bahseder. Kur’ân bu gâyeye matuf olarak kâinâtta var olan belli başlı hemen tüm varlıklardan bahseder ve bunları inkârcı insanın gözüne sokar. Ardından sorar: “Yedi göğü birbiriyle âhenk içinde O yarattı. Rahmân’ın yarattığında nizamsızlıktan eser göremezsin. Haydi! Çevir gözünü, en küçük bir kusur görüyor musun? Sonra tekrar tekrar gözünü çevir. Göz kusur bulamaz, hor ve hakir olarak sana döner; o göz bitkindir artık. And olsun ki dünya semâsını Biz kandillerle süsledik.”1

Üstad Bedîüzzaman hazretlerine göre Kur’ân, kâinât sayfalarında ve zamanların yapraklarında kudret kalemiyle yazılan yaratılış âyetlerini cinlere ve insanlara ders veriyor. Her biri birer mânidar harf olan varlıklara mânâ-yı harfî nazarıyla, yani onlara yaratıcıları hesabına bakıyor; “Ne güzel yapılmış! Ve ne kadar güzel bir sûrette Yaratıcının cemâlini gösteriyor!” diyor. Kur’ân böylece kâinâtın hakîkî güzelliğini gösteriyor.2

Bedîüzzaman’a göre cansız varlıklar Cenâb-ı Allah’ın azametini, büyüklüğünü ve kudretini bildirir, canlı varlıklar ise Allah’ın merhametini ve şefkatini bildirir. 3 Üzüm ve hurma tanecikleri birer şifâ deposudur, birer şefkat tomurcuğudur, birer merhamet tebessümüdür, birer cisimleşmiş rahmet incisidir! Bu incilerde insanın sağılığına ve sıhhatine yarayan ne kadar ince zerrecikler yerleştirilmişse, hepsi de Allah’ın Rahmân, Rahîm, Müşfik, Şâfî, Rezzak, Vedûd, Cemîl gibi cemâlî isimlerinin birer işâretçisi ve göstericisi hüviyetindedir.

Bununla berâber, diğer ağaçlar, bitkiler, bağlar, bostanlar ve bahçeler de birer âyet değeri taşıması açısından üzümden ve hurmadan geri kalmaz. Ve Kur’ân onları da ihmal etmez.

İşte âyetlerden bir kaçı:

“İnsan yediklerine bir baksın! Biz suyu bol bol indirdik. Toprağı yardıkça yardık. Ondan tâneler, üzümler, sebzeler, zeytinlikler, hurmalıklar, bol ağaçlı bahçeler, çeşit çeşit meyveler ve otlar bitirdik. Size ve hayvanlarınıza rızık olsun diye.”4

“Gök yüzüne parıl parıl parlayan bir kandil astık! Yağışa hazır bulutlardan bol bol su indirdik. Onunla yerden taneler, bitkiler ve gür ağaçlı bahçeler çıkardık.”5

“Bitkiler ve ağaçlar O’na secde eder. O’nun emrini dinler. O, gök yüzünü yükseltip âleme nizam ve ölçü verdi. Tâ ki adâletten ve dînin emirlerinden ayrılarak ölçüde sınırı aşmayın. Ölçüyü ve tartıyı adâletle yerine getirin ve âhiretteki mîzânınızı ziyana düşürmeyin. Yer yüzünü canlılar için O hazırladı. Orada meyveler, salkım salkım hurmalar, yapraklı taneler, hoş kokulu bitkiler vardır. Ey insanlar ve cinler! Rabb’inizin nimetlerinden hangisini inkâr edersiniz?”6

“Üstlerindeki göğe bakmazlar mı? Onu nasıl binâ edip süsledik ki, hiçbir gediği yoktur. Yer yüzünü döşedik, onda sabit dağlar yarattık, onda her güzel çiftten bitkiler yeşerttik. Hakka yönelen her bir kul için bunlar görüp ibret alınacak delillerdir. Gökten de bereketli bir su indirdik. Ve kullar için rızık olsun diye onunla bağları, taneli ekinleri, salkımları üst üste binmiş yüksek hurma ağaçlarını bitirdik. O suyla ölü bir beldeye can verdik. İşte kabrinizden çıkışınız da böyle olacaktır.”7

“Yeryüzünü enine boyuna yayıp döşeyen, onda oturaklı dağlar ve ırmaklar meydana getiren ve yeryüzünde meyvelerin hepsinden iki çift yapan O’dur. Sürekli olarak gece ile gündüzü birbirine dolamaktadır. Düşünecek olan bir kavim için bunda muhakkak ki, ibretler vardır. Yeryüzünde birbirine komşu kıtalar vardır. Üzüm bağları, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalıklar vardır ki, hepsi bir tek su ile sulanır. Halbuki meyvelerinde birini öbürüne üstün kılıyoruz. Aklı eren bir kavim için bunda muhakkak ibretler vardır. Eğer şaşıyorsan, asıl şaşılacak şey onların şu sözleridir: “Biz toprak olup gittikten sonra mı, yani biz gerçekten yeniden mi yaratılacağız?” İşte bunlar Rablerini inkâr etmişlerdir. Bunlar boyunlarında demir halkalar bulunanlardır. Ve işte bunlar cehennemliktirler, orada ebedî kalacaklardır.”8

Dipnotlar:

1- Mülk Sûresi: 3,4,5.
2- Sözler, s. 121.
3- Mesnevî-i Nûriye, s. 120.
4- Abese Sûresi: 24-32.
5- Nebe’ Sûresi: 13-16.
6- Rahman Sûresi: 6-17

7-Kaf Sûresi: 6-11.
8-Ra’d Sûresi: 3-5.